

Paul
EPHESUS
ep Tuptsiwni'yuñqamuy amumi
Pëniata

¹ Nu' Paul, God tunatyayat ahpiy Jesus Christ lavay'ayaat it penta. Nu Ephesus ep God sinomuy-atuy, Jesus Christ aw tuptsiwni'yuñqamuy öqalanta. ² Nam núokwa, pu kwakwaha unañwa God Itanay añqw umumi pítsíwtaa, pu Itahtutuyqawhqay Jesus Christ añq'ö.

Spiritual Blessings in Christ

³ Nam God Itahtutuyqawhqay Jesus Christ Naat tayawintiwaa. Kwakwhat pi pam Hikwsit kuwahtipuyat öñaqwnihqat sohsok itamumi noa, Christ añ'a. ⁴ Ura pam nāt tūwaqatsit qa yúkuhqe, pay pepeq itamumi unañway'taqe, Christ añ itamuy namorsta, itam súankahkañw, qahováriwkahkañw, put atpip hoñniqat öviy'ö. ⁵ Pam Jesus Christ añ itamuy tíoyniqey tunatyawtaqe, öviy añwu pay itamuy namorsta. ⁶ Nihqe Tiy pas aw unañway'taqey añ pam itamuy pás oya, núokway qaöwíhintaqat ahpiy'ö, itam put pas hihtatotaniqat öviy'ö. ⁷ Pu itam hapi Tiyat unwáyat ahpiy qenivo oyiwyuñwa, God qaan'ewakw núokway ahpiy itahqaanhtipuy ayo yúkuq'ö, ⁸ Qaöwíhinkañw itamuy ökwatuwqqee. ⁹ Pi pam sohsok hihta suan wuwni'kañw, suyan mātši'kañw, put tunatyay as tupkiwtañwuqat itamumi mātakna. Kurs pam yan hapi nahpe

tunatyawta: ¹⁰ Ason tuwanit pās aw pituq̄w, pep pu' sohsok hihta nāmi tsovalaniqeyu, ōveqatsit epyaqata, pu tūwaqatsit epyaqata; nit sohsok hihta Christ aw nōani. ¹¹ God hapi hin tunatyawtaqey pan yúkuñwu. Noq̄w pam hapi tunatyay ahpiy Christ añ itamuy añwu pay namorstaqe, put enañ sun itamuy hihta huytañwu, ¹² Itam mohti Christ aw taqa'nañwtotiqamuyu, itam put pas hihtatotaniqat ōviy'o, pam pas hímuniqat ep'e. ¹³ Noq̄w uma lomatuawit qaatsatniqat nanaptaqey, nuhtum Christ aw taqa'nañwtoti, it lomatuawit hakiy hin ayo yámakniqat umuy āawnaqata. Uma put aw tütuptsiwaq̄w, pahsat pu God Qahováriwtaqat Hikwsit akw umuy tuvoylata; pi put hapi awinit pam sinmuy āawna. ¹⁴ God itamuy hin āawnaqey aw antsanniqey itamumi mahtakna, Hikwsiy itamumi nōahqee, hisat nāp himuy ahoy pas nāptiniqey pahsavoo. Noq̄w ōviy itam put pas hímuniqat ep put pas hihtatotani.

Paul's Prayer

¹⁵ Yaw uma Itahtutuyqawhqay Jesus Christ qapēvewnayakahkañw, God sinomuyatuy sohsokmuy amumi unañway'yuñwa. ¹⁶ Noq̄w nu it navotq̄e, ōviy umuhpe God aw hahlayhtima; nihq̄e inawakinpiy añ umuy túñwanma, qa qe'iwmakañwo. ¹⁷ Okiw as God Itahtutuyqawhqay Naat pas lolmat tālawñway'taqa Hikwsiy añ umuy unañwtalawnaniqat nu umuñem nāwakinma. Okiw as pam umuy suan wuwnitoyne', pam hak hímuniqey umumi namtaknani, uma put pās tuwi'vayaniqat ōviy'o. ¹⁸ Pam umuhwuwniy tālawne', pam it nõyit aw umuy

wánwayhqeý umuy māmatsnani. Itam put sinomat Christ amum hihta pas hihkay'taqat makiwyaniqey aw wánwayniwya. ¹⁹ God öqalay pas qaöwíhintaqat itamuy tuptsiwni'yuñqamuy amuhpa' tumalay'taqey umuy māmatsnani. ²⁰ Ura pam öqalay akw Christ eñem a'nö tumaltaqe, mokiwuy añqw ahoy put tātayna; nihqe öveqatsit ep pas nāp putvage put qenitoya; ²¹ Nihqe sohsokmuy momñwituy amumi put moñwtavi, pu nuhtumi tutuyqawhqayamuy amumii, pu öqalat pasiwyuñqamuyu, pu añ tūayalalwaqamuyu. Panta. Noqw öviy Christ hapi sohsokmuy amuhpenihqe pas pavan kaptsi'tiwa, yep qatsit epyaqamuy amuhpenihqee, pu qatsit nātoniqat epyaqamuy amuhpenihqe pīwu. ²² Noqw sohsoy hihtu put aw maqaptsi'yuñwni. Noqw öviy pam God aw tōnawtaqamuy amumi moñwtaviwa, sohsok hihta añ'a. ²³ Pi itam put aw tōnawtaqam put tokoyat anyuñwa; nihqe sumiyankañw put ahpiy pasiwyuñwa, ispi pam hapi sohsok hihta pasiwnañwuniq'ö.

2

From Death to Life

¹ Ura as hisat uma soñawnen so'pumuy amuyuñwa. Pi uma qaanhinwisqe God aw qa tuqayvahsi'kahkañw, ² Yep qatsit tunatyayat añ hinwisa. Ura as uma Nukpanat aw tuqayvastotañwu, imuy hihikwsimuy qamātaqpuveyaqamuy moñwíyamuy aw'i. Pam nāto God aw qa tuqayvahsi'yuñqamuy amuhpa' tumalay'ta. ³ Ura as itam nuhtum yēse; nihqe

nāp itahtunatyay añ hinwisa. Ura as itam itahtokoy tuñlayiyat añ hinwisa, pu itahtunatyay tuñlayiyat añ'a. As itam God itsívuyat akw sóontsaniwyuñwa, ayam mímawat hin nāt put akw sóontsaniwyuñqat pan'i. ⁴ Noqw pay God itamumi pas unañway'taqe, núokway pas qaöwíhintaqat akw itamuy ökwatuwhqe, ⁵ Itamuy nāt so'pumniqw, itamuy Christ enañ ahoy yesvana. (Uma put núokwayat akw ayo nõña.) ⁶ Pam Christ enañ itamuy ahoy tātaynat, put enañ itamuy öveqatsit ep yesvana, Christ Jesus añ'a. ⁷ God qatsit nātoniqat epeq put núokway pas qaöwíhintaqat nuhtumi mahtaknani, Christ Jesus añ itamumi pas unañway'taqee. ⁸ Pi uma qapēvewnayaqe, God núokwayat ahpiy ayo nõñakiwta. Uma qa natsviy ayo nõña. God hapi soñawnen kuwahtiput umuy maqa. ⁹ Kurs hak nāp hintsakpiy akw ayo nātapni; pantaniqw pam put ep kwiviyuaatani. ¹⁰ Pi itam hapi God tumalyukimatu. Itam hihta lolmat hintsatskaniqat öviy God hapi pay añwu pan tunatyawtaqe, Christ Jesus ahpiy itamuy suan hinwisniqat itamuñem pan yuku.

One in Christ

¹¹ Noqw öviy uma it u'ni'yuñwni: Ura uma qa-Jew-sínomnikañw pan tihtiwya. Noqw ima Jew-sinom poñotkit akw tuvoylaiwyuñqam qapöñótkiwyuñqamuy yan umuy túñwantotañwu; nāmahin pi as puma pay suovaam-sa tuvoylaiwyuñwa. ¹² Noqw ephaqam uma Christ aw qa tōnawtaqe, qa God sinomatu, Israel-sinmuy amun'i; qa haqam hisat God umumum awinit pasiwna. Pi uma put qa tuwi'yuñqe, qa put

aw yankahkañw yēse. ¹³ Ura as uma hisat God añqw yāvahaq hinnumya. Noqw pu' hapi pam Christ Jesus añ umuy namihayhpota, Christ mokiwuyat ahpiy'o. ¹⁴⁻¹⁵ Pi Christ hapi Jew-sinmuy, imuy qa-Jew-sinmuy enañ namivöhikna. Ura as hin hinwisniqa tutavo pey'taqa tuhpelat an pumuy amuhtsave wunu. Noqw pay Christ God aw nātapqe, tutavot ayo yúkuhqe, soñawnen tuhpelat sahpukna. Ura as itam löyöm sinoiwtaqamu. Noqw pam itamuy namivöhiknat itamuy sūka sinoiwtaniqat itamuñem pan yuku. ¹⁶ Pam panhtit itamuy sohsokmuy God enañ namivöhikna, nahoylehtsit ep mokqee. Noqw öviy itam sūp sinoiwtaqe, soon pāpu nānatuwqamni. ¹⁷ Pi Christ pituhqe umuy qa-Jew-sinmuy yāvahaqyaqamuy amumi-nikañw pu imuy Jew-sinmuy hayhke'yaqamuy amumi hihta lolmat yuaayku, puma pāpu qa nānami hihta ep hinyuñwniqata. ¹⁸ Pi itam sohsoyam sun put ahpiy sūkw Hikwsit añ Itanay aw ökiwta. ¹⁹ Taay, noqw öviy hapi uma pāpu qa pas hákimu, qa haqaqw sínomu. Pi uma tuptsiwni'yuñqamuy amumum sūp sínomu, pu God tímatu. ²⁰ Uma hapi God kīyat anyuñwa, God ayamat-niqw, pu put lavay'aymat tukwyayhnayaqw, uma put ep kīwyuñwa. Noqw Jesus Christ pas nāp kituyqayatniqey pepeq pakiwta. ²¹ Put hapi ep sohsoy kīhu pās namivipkaiwkahkañw, God eñem pas qahováriwtaqa kīhu yukiwma. ²² Noqw uma hapi nuhtum put ep kīwyuñwa; noqw God pas nāp put añ ki'ta, Hikwsiy añ'a.

3

Paul's Work for the Gentiles

¹ Pi yaniq̄w hapi nu Paul, umuy qa-Jew-sinmuy amuñem Jesus Christ tunatyayat ep sivilawhqa umuñem tūviñtima. ² Pay God nuy núokway máqahqe, nuy qa-Jew-sinmuy amumi lomatuawit yuaataniq̄at aw ayata. Uma soon qa it pay nanapta. ³ Ura pam hihta as tupkiwtañwuq̄at inumi mātaktaqe, put nuy māmatsna. Pay nu mohtihaḡam pan umumiq̄ hihsavat pēna. ⁴ Noq̄w ason uma it añ tūnwaye', pahsat pu uma nuy hihta tupkiwtañwuq̄at hin mātsi'taq̄at pay soon qa nanaptani. Pam himu tupkiwtañwuqa hapi Christ pas nāpa. ⁵ Pam navoti as añq̄aw sinmuy nānañk yesq̄amuy amumi tupkiwta. Noq̄w pu' hapi God put aw nānoi'yuñq̄amuy ayamuy, pu put eñem yuaatotaq̄amuy amumi Hikwsit ahpiy put mātakta. ⁶ It hapi nu pañq̄awu: Ima qa-Jew-sinom, Jew-sinmuy amumum God añq̄w hihta makiway'yuñwni; pu puma pumuy amumum sūkw tokot anyuñwni. Noq̄w God, lomatuawit ahpiy, hin sinomuy amumi awini'taq̄ey, pan imuy qa-Jew-sinmuy amuñem hinhtini, Christ añ'a. ⁷ Noq̄w pam nuy núokway máqahqe, nuy lomatuawit sinmuy āawnaniq̄at aw nuy távihqe, nuy put aw öq̄almaqa. ⁸ Nāmahin pi as nu God sinomuyatuy amuñaq̄w pas susq̄ahimuniq̄w, God nuy namorstaq̄e nuy ayata qa-Jew-sinmuy amuhpa' Christ tunatyayat qaöwihintaq̄at yuaataniq̄ata. ⁹ Ura God, Jesus Christ añ sohsok hihta yúkuhqa hisatñahaq̄aw tunatyay tupki'ta; nihqe nuy put tunvotnaniq̄at

aw nuy ayata, nu Christ añqw hihta pas qahaqámi sohtaqtat, pas qaöwíhintaqtat makiwyaniqtat yuaatinumniqata. ¹⁰⁻¹¹ Pam öveqatsit ep añ öqalay'yuñqamuy amumi-nikañw, pu nuhtumi moñw'iwyuñqamuy amumi put suan wuwniy qaöwíhintaqtat poñahtaniqey nāwakna; nihqe öviy pam tunatyay sūs yúkuhqey mahtaknaqe, Itahtutuyqawhqay Christ Jesus añ itamuy sohsokmuy sumitsovala. ¹² Noqw itam hapi Jesus qapēvewnayaqe, put aw yanyuñwa; nihqe öviy itam qa tuhtusyat, qa nánahtsopkahkañw, God aw ökiwta, Christ Jesus añ'a. ¹³ Paniqw hapi öviy nu umuñem hihta añ kānavotqtat uma qa ep hin unañwtotiniqtat nu nāwakna. Pi uma inumi pas hihtunihqey put akw navoti'yuñwni.

The Love of Christ

¹⁴ Yaniqw hapi öviy nu Itahtutuyqawhqay Christ Jesus Nayat aw naokiwlawu. ¹⁵ Pam hapi öveqatsit ep yesqamuy, pu tūwaqatsit ep yesqamuy sohsokmuy sinomuy náamu. ¹⁶ Pas pay okiw pam Hikwsiy añ umuy umuh'unañwpeq öqaltoynani, pas pavan nukñwat öqalay ahpiy'o. ¹⁷ Pas pay uma Christ umuh'unañwpeq qátuhqtat qapēvewnayakahkañw, pas suyan put navoti'yuñwni. Pas pay okiw uma put aw unañway'kahkañw, soñawnen put ep hūrs ñapkiwkahkañw hūrs hoñni. ¹⁸ Pas pay okiw uma sohsokmuy God sinomuyatuy amumum Christ umumi pas pavan unañway'taqat māmatsyani. Put nami'nañwaat a'nö pūtsi, pu qa tsāva, pu a'nö hötsi, pu ömiqhaqami qa tuwáni. ¹⁹ Kurs hak put nami'nañwayat pas suyan mātsi'tani.

Pas pay okiw God pas nāp umuhtunatyay ań ahsupoq tuyqawi'tani. ²⁰ Taay. God hapi itamuhsonva öqalay akw tumalay'ta; nihqe pam itamuńem qaan'ewakw hihta hinhtiniqey tuwi'ta, itahnawakinpiy, pu itahwuwniy epnihqe yupqöyvee. ²¹ Nam pam yūmosa nānańumo yēsiwniqat aqwahaqami tayawintiwaa, Christ Jesus ań put aw tōnawtaqamuy amuhpiy'o. Pay nam antaa.

4

The Unity of the Body

¹ Noqw öviy hapi nu Itahtutuyqawhqay eńem sivilawhqa umumi pańqawni: Uma God sinomatniqey aw wāńwayniwya; öviy uma put sinomatnihqey pan hinwisni. ² Uma okiw'unañway'yuńwni; uma pās unańway'kahkańw, hihta ep qa Its puhtsemokya-mantani; nānami unańway'kahkańw, uma nānami qa hin unańway'yuńwni. ³ Uma Qahováriwtaqat Hikwsit ań sun tunatyawyuńwniqey ań ö'qalyani, nānami qa hihta ep hinkahkańwo. ⁴ Pi itam sumiyankańw Christ tokoyat anyuńwa; piw sūka Hikwsi itamuhsonva pakiwta. Itam sohsoyam sūkw nōyit aw wāńwayniwya. ⁵ Itam sohsoyam sūkw mońwí'yuńwa, sūn qapēvewni'yuńwa, sūn kūyit akw tuvoylatoti. ⁶ God Itana pas sūkaa. Pam hapi sohsokmuy amumi mońw'iwta, pu sohsokmuy amuhpa' tumalay'ta, pu umuy sohsokmuy umuhpe qatu. ⁷ Noqw itam hapi nānap hihta itah'ayaway makiwya, hin Christ itamuy öqalhuytaqat pan'i. ⁸ Paniqw hapi öviy tutuvenit

ań yan pey'ta: Pam tuwqamuy áńwutat, ōmi wūvi; nihqe hihta kuwahtiput sinmuy huyta, yan'í. ⁹ Noqw pi pam wupqe, suyan pi pam tūwaqatsit atkamiq pakit pahsat ōmi wūvi. ¹⁰ Pi pam hawhqe piw tokpelat yupqöymiq wūvi, sohsok hihta aw tutuyqawniqe ōviy'o. ¹¹ Pam wupqe, sinomuy amuñaqw hakimuy ayaiwyuńniqat pumuy ōqalmaqa, pētu lavay'a'yatniqata, pu haqawat lomatuawit yuaatotaniqata, pu ań hakimuy tuptsiwni'yuńqamuy amumi tunatyawyuńwe', pumuy tutuqaynayaniqata. ¹² Noqw God sinomat pumuy tumalayamuy ahpiy tukwsiwwiskahkańw lomatuawit tumaltotaniqey tuwi'wisa; noqw Christ sinomat suyhtsepńwat wūhaq'iwmańw, ōqawi'wisni. ¹³ Itam pan hinwiskahkańw sun qapevēwnayani; pu itam sun God Tiyat tuwi'vayani, itam pās pasiwyuńwniqey pahsavoo, Christ hin pās pasiwtaqat pan'í. ¹⁴ Itam hapi yahpiy qa tsātsakwmuy amunyuńwe', itahtuptionsiwniy ań hūrs hońni. Noqw pep pu' hīhihta pūhu tutuqayhpi itamuy soon táyaknani. Taq hakim tuhisay akw lomatuawit nukushintsatsnat, sínmuy ūnatoynayaniqey ōviy mokmani'yuńwa. ¹⁵ Itam pas nānami unańway'kahkańw, nānami qa hihta atsálalwani. Noqw Christ hin hintaqw itam ań ahsupoq put anhtotiniqey aw ōkiniqey ań ō'qalyani. Pi pam hapi sinomuy qötöamu. ¹⁶ Noqw itam sumiyankahkanw put tokoyat anyuńqe pās namivipkaiwyuńwa, put aw maqaptsi'kahkańwo. Hakiy tokoat ōöqay, pu tathuy akw ōqawi'tańwuqat pan hapi itam

nāō'qawnayani. Itam pankahkañw, suyhtsepnwat
 Öqawi'wiskahkañw, nāvaañwantotakahkañw,
 nānami pas unañway'yuñwniqey tuwi'vayani.

The New Life in Christ

¹⁷ Noqw öviy nu it pas pañqawni; Tutuyqawhqat qeniyat ep nu umumi put lavayhtini: Uma yahpiy haqahpiy añ qatuptsiwni'yuñqamuy qa amún hinwisni. Taq puma hihta an'e'wakwnihqat-sa wūwantota, pumuy wuwniam qatālawvaq'ö.
¹⁸ Puma qa hihta navoti'yuñqe, qatsit God añqwnihqat ñastaya, pi puma a'nö unañway'yuñqe öviy'o. ¹⁹ Pas töhsap'iwyuñwa; qahopqatsit aw nātahkukni'yuñwa; hihta tuyoy'ewakw hintsatskaqey aw-sa nānoi'yuñwa. ²⁰ Noqw uma hapi Christ añqw qa pan nanapta. ²¹ Uma soon Jesus hin hinmaqat qa nanapta, ura pam hin hihta pas antsanihqat tütutuqaynaqata. ²² Nihqe öviy uma umuhhisattunatyay qa añ hinwist, umuhhisatqatsiy ayo yukuyani. Taq hakiy tunatyaat hakiy ūnatoyne', hovalañwu. ²³ Uma puhuwuwni'vaye', puhu'nañway'kahkañw, pūhut qatsit yesni. ²⁴ Uma panhtote' soñawnen pūhut yūyahni. Uma God tunatyayat añ puhutotini. Nen uma pas antsa put eñem sutsvo oyiwyuñwe', súanyuñwni. ²⁵ Noqw öviy uma umuh'a'tsay qe'totit, nānami hihta pas antsanihqat yuaatiwisni; taq itam sohsoyam namiwiwyuñwa. ²⁶ Ason uma hihta ep itsívutote' qa put akw qaanhtotini. Hak qa tēvep hihta ep nākay'tamantani. ²⁷ Pu uma Nukpanat qa haqam qenitoynayamantani. ²⁸ Uyiñwu qa hihta pāpu úuyiñwt, nāp tumalay'te'

hihta lolmat ahsatit, hakiy hihta hakni'taqat paañwamantani. ²⁹ Qalomálavayi umuhmoañaqw qa nōñantani, pay lomalvayi-saa. Uma panwise' tūō'qawnayani; nen añ umumi tūqayyuñqamuy uma paañwantotani. ³⁰ Pu uma God Hikwsiyat Qahováriwtaqat qa unañwmokintotani. Ura God put akw umuy tuvoylata, hisat umuy ahoy nāptiniqey aw pahsavoo. ³¹ Uma nuhtumi hihta ep tūtuyayaniqey qe'yani, pu qa suy'tsiptotimantani. Uma qa hihta ep nānami nākay'yuñwmantani; uma qa hihta ep nāqōhqōylalwani; pu qalomálavayit qe'yani. Uma qa nukpan'unaway'yuñwni. ³² Pu uma nāvāsyani; pu nun'okwatni; nānami hihta ep pōhikiwyuñwni, God Christ tunatyawkañw umumi pōhikqat pan'i.

5

Living in the Light

¹ Paniqw ōviy uma God aw nanawinyani, pas aw unañwamat tímatnihqey pan'i. ² Pu uma nānami unañway'yuñqey qa qe'totit, Christ itamumi hin unañway'taqat pan uma nānami unañway'yuñwni. Ura pam itamuñem mokqe God aw nātavi. Noqw God put ep nahyoñwa. Pi Christ qatsiy távihqe soñawnen God aw hihta kwañwáhovaktuqat noa. ³ Uma tokot sokoptiwisniqey, pu qahopqatsit añ hinwisniqey qe'yani; pu hihta qa umuhhimuy uma qa tuñlay'yuñwni. Uma iit yantaqat qa yuaatotani; pi pam pantaqa lavayi God sinomuyatuy qa súamuhpee. ⁴ Uma itséheelavayit, pu an'e'wakw lavayit, pu honaqlavayit ayo yukuyani; taq pam pantaqa qa súumuhpee.

Uma qa pan yuaatotat, hihta añ God aw hahlayhtiwni. ⁵ Pi uma it navoti'yuñwa: I' hak tokot sokoplawhqa, pu tuyoy'ewakw tunatyay'taqa, pu kan'ewtunatyay'taqa, nāp yukiwhput aw nāwakinmaqat antaqa soon Christ moñwtunatyayat ep qeni'tani, God moñwtunatyayat ep'e. ⁶ Put pantaqat ep hapi qatuqáyvastotaqamuy amumi God itsívuat pitsíwta. Noqw ōviy uma tunatyaltotini, taq ka hak haqam an'ewakw lavayit akw umuy ūnatoynani. ⁷ Oviy uma pan hinwisqamuy qa umu'puñalyani. ⁸ Nāwuspi ura hisat as uma qaunánwtalqatsit añ hinwisa. Nikañw pu' hapi uma Tutuyqawhقات tālayat tayyuñwa; ōviy uma tālat tayyuñqey pan hinwisni. ⁹ Pi God Hikwsiat hakiy unañwayat aw tālawnañwu; nihqe pam hapi lomaqatsit, pu súanqatsit, pu hihta pas antsanihqat aw hakiy wikvañwu. ¹⁰ Noqw ōviy uma Tutuyqawhقات unañweyaniqey tuwi'vayani. ¹¹ Pu uma it qatālat ahpiy hintsatskiwhقات qa hihta nukñway'taqat ep qa nuhtumyani. Uma qa panyuñwt, pumuy tuhtuallyani. ¹² Taq puma qamātaqpuve hihta hintsatskaqw, put yuaataniqw pam haman'eway'o. ¹³ Pi tāla put sohsok mātaqtani; noqw pep pu' pam hímuniqey mātaqtini. ¹⁴ Pi tāla hapi hihta hímunihقات mātaktañwu. Paniqw hapi ōviy tutuvenit añ yan pey'ta: Um puwhqa tātayii; nen um so'pumuy amuñaqw qatuptuqw Christ ūmi tālawnani. ¹⁵ Noqw ōviy hapi uma tunatyaltote' pās umuh'unañway yesni; uma nāsta wuwni'yuñqey qa pan hinwist, pās wuwni'yuñqey panyuñwni. ¹⁶ Uma qa paysoq yest, hihta apiiwyuñwni,

taq qalomátalöhwintiwa. ¹⁷ Paniqw öviy uma hihta añ pās wuwni'yuñwe', Tutuyqawhqat tunatyayat haqe' qatsqat mātsi'yuñwni. ¹⁸ Uma honaqkuyit akw qa hōnaq'iwyuñwni, taq put akw hak nāhovañwu. Uma qa panyuñwt Hikwsit akw ahsaliwyuñwni. ¹⁹ Uma God lavaiyyat nānami yuaatotani, pu tātawit God tawsomi'taqata, pu unañwvahsit tātawita. Uma umuh'unañwpeq Tutuyqawhqat aw tātawlalwe', sasonkiwyani. ²⁰ Uma yūmoša sohsok hihta añ God Itanay aw kwakwhatiwisni, Itahtutuyqawhqay Jesus Christ natñwayiyat añ'a.

Wives and Husbands

²¹ Uma nānami maqaptsi'yuñwni, God kaptsi'kahkañwo. ²² Uma momoyamu, uma pas nāp umuhpuwsuñwmuy amumi maqaptsi'yuñwni, pas Tutuyqawhqat aw hin maqaptsi'yuñqey pan'i. ²³ Pi tāqa hapi nōmay qötōata, pas Christ put aw tōnawtaqamuy qötōamnihqat pan'i; pu pam hapi sinomuy put tokoyat anyuñqamuy ayo oya. ²⁴ Noqw Christ aw tōnawtaqam put aw maqaptsiy yesq, pan ima momoyam añ pas nāp puwsuñwmuy amumi sohsok hihta añ maqaptsi'yuñwni. ²⁵ Pu uma tahtaqtu, uma umuhnōmamuy amumi unañway'yuñwni, pas Christ put aw tōnawtaqamuy amumi hin unañway'taqat pan'i. ²⁶ Ura pam amuñem nātapqe, pumuy nēnem sutsvo óyahqe, lavaiyy küyit antaqat akw pumuy pāhoma. ²⁷ Pam sinomuy qa hihta akw hinyuñqat pas hihtuniñqat nāmi ökinaniqey nāwakna, pas qa hihta akw tuyoy'ewak'íwtaqata, qa tsokviiwyuñqata, pas qa hihta akw hovalniwyuñqata. ²⁸ Noqw pan

hapi as tahtaqt nōmamuy amumi unañway'yuñwni, nāp tokoy aw hin pas unañway'yuñqey pan'i. Pas nōmay aw unañway'taqa hapi nāp nāmi unañway'tañwu. ²⁹ Qa hisat pi hak haqam nāp tokoy aw qa suhtaq'ewa; pam put nōnopnañwu, pu aw unañwtavi'tañwu, hin Tutuyqawhqa put aw tōnawtaqamuy amumi unañwtavi'taqat pan'i. ³⁰ Itam pi put oqayat pu tokoyat anyuñwa. ³¹ Ura yan pey'ta: Yaniq̄w hapi oviy tāqa nay, pu yuy pumuy mātap̄t nōmay aw hūrstimantani; noq̄w puma lōyōm sūka tōkoniwhtimantani. ³² I' hapi himu pas pavan tupkiwtañwuqa; noq̄w nu Christ-nikañw pu put aw tōnawtaqamuy hapi lavayhti. ³³ Noq̄w pan hapi hak nōmay aw unañway'tamantani, pas nāmi hin unañway'taqey pan'i; noq̄w pu wuhti kōñay kaptsi'tani.

6

Children and Parents

¹ Tsātsayomu, uma umunamuy, umuñumuy amumi tuqayvahsit yesni. Nen uma Tutuyqawhqtat tunatyayat añ suan hinwisni. ² Ura yan hapi pey'ta: Um unay, pu uñuy pumuy kaptsi'tani. I' tutavo mohti'maqa áwinit enañ nuhtumi mātaviwa. ³ Yan'i: Um panmaq̄w uñem lolmani; noq̄w um tūwaqatsit ep wūpatqatsit nāvokawnani. ⁴ Pu uma námatu, uma umuhtimuy qa itsívilalwat, Tutuyqawhqtat añ pumuy tutuwnayakañw pumuy ökwphantotani. Pan hapi uma pumuy wúñwintotani.

Slaves and Masters

5 Noq̄w uma tūtuwikt̄u, pay uma qa atsáy'kahkañw yep qatsit ep umuhmomñwituy amumi tūqayyuñw̄ni, kaptsi'yuñw̄ni, mamqaskahkañwo. Pay uma hin Christ eñem tumalay'yuñqey pan pumuy amuñem tumalay'yuñw̄ni. 6 Uma yūmosa qanātusi'kahkañw tumalay'yuñw̄ni, qa pas umuhmomñwit umumi tayyuñq̄w-saa. Yan uma pas antsa Christ tumal'aymatnen, umuh'unanñaq̄w God eñem tumalay'yuñw̄ni. 7 Uma qanātusi'kahkañw sohsok hihta hintsatskani, Tutuyqawhqat eñem tumalay'yuñqey pan tunatyawkahkañwo, qa sinmuy amuñemyaqey pan'i, 8 It navoti'yuñqee: Pi pay hak hihta lolmat hintsake', put ep Tutuyqawhqat añq̄w hihta òmahtamantani, nāmahin pi sen hak tūwikinīkañwo, pu piw qa pamnikañwo. 9 Pu uma añ tūwiki'yuñqamu, pay uma piw pan pumuy oyi'yuñw̄ni, qa tsatsáwinayani. Pi uma navoti'yuñq̄w Umuhtutuyqawhqa òveqatsit ep qatu. Noq̄w pam piw pumuy Tutuyqawhqaamu. Pi pam qa sinonuiña.

The Whole Armor of God

10 Taa, itupkomu, uma Tutuyqawhqat añ hoñvitotini, put pavan òqalaȳat añ'a. 11 Uma God añq̄w tuwvotat yūyahni, nen uma Nukpanat unatwiyat aw rohomhtotiniqey aw òqalay'yuñw̄ni. 12 Pi itam qa sinmuy amumi nānaywa; itam òva qataymataq̄puva nukpanhihikwsimuy amumi nānaywa, mohpegyaqamuy amumii, pu nuhtumi moñw'iwyuñqamuy amumii, pu yep qatsit ep qatalpuve moñw'iwyuñqamuy amumii. 13 Paniq̄w òviy uma God añq̄w tuwvotat yuwsit sohsok

yūyahni, nen qalomátalönvaqw uma añ hin kuyyuñwni; pu uma sohsok panwise' hūrs hoñni. ¹⁴ Paniqw òviy uma hūrs hoñni, God lavaiyat pas qaatsatnihqat kwewhtotat, God añqw suan qatsit umuhtawitsqay aqw tupki'yuñwni. ¹⁵ Pu uma soñawnen lomatuwit totsvaqyat, kwakwhat lavayit tuawi'yuñwniqey na'sas'iwyuñwni. ¹⁶ Pu tis òviy uma qapēvewnit, tuwvotat antaqat hūrs ñuy'yuñwni. Put akw uma Nukpanat hōyat uwiwitaqat tōkayamantani. ¹⁷ Pu uma ayo nõñakpit hūrs ñuy'yuñwni. Pam sivavitañaqtsit anta; pu uma God lavaiyat yawyuñwni. Pam hapi Qahováriwtaqat Hikwsit ahpiy sipwuvahpit anta. ¹⁸ Yūmosa uma nāwakinwisni, pu naokiwtiwisni, Qahováriwtaqat Hikwsit añ'a. Uma qa nan'ekni'kahkañw tunatyawwisni, pu sohsokmuy tuptsiwni'yuñqamuy amuñem tūviñtiwisni, ¹⁹ Pu inuñem pīwu. Noqw nu hin yuaaykuniqey okiw navoti'tani; nen nu qa nānahtsopkañw lavayhte' lomatuwit tupkiwtañwuqat tunvotnani. ²⁰ Pi nu soñawnen Christ qeniyat ep lomatuwit yuaata, nāmahin pi nu sivikive pakiwta. Nihqe nu put ep qa nānahtsopkañw yuaaykuniqey nāwakna, hinhaqam pas nu as lavayhtiniqey pan'i.

Final Greetings

²¹⁻²² Nu pas aw iunañway itupkoy Tychicus, God eñem qaatsáy'makañw tumalay'taqat, umumi távini. Noqw pam nuy hin hintaqat, piw nuy hihta hintsakqat sohsok umuy āawnani. Noqw ason uma put nanapte' suyan unañwtotini. ²³ Noqw nam i' kwakwha unañwa tuptsiwni'yuñqamuy amumi pitsíwtaa. Nam God

Itana, Itahtutuyqawhqay Jesus Christ amum umumi nami'nañwat, qapevewnit enañ nóani. ²⁴ Noqw nam Itahtutuyqawhqay Jesus Christ pas antsa aw unañway'yuñqam sohsoyam put núokwayat makiwyani. Nam antaa.

God Lavaiyat An Puhuvasiwni New Testament in Hopi (US:hop:Hopi)

copyright © 2012 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Hopi

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Hopi [hop], USA

Copyright Information

© 2012, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Hopi

© 2012, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-25

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files
dated 29 Jan 2022

f1558f03-6e18-5edf-b292-77ef05524aff